

تأثیر کووید-۱۹ بر سلامت روان، مباحث اقتصادی اجتماعی و روابط اجتماعی در تهران: یک مطالعه پایلوت

پیرحسین کولیوند^{۱*}، هادی کاظمی^{۱،۲}^۱مرکز تحقیقات علوم اعصاب شفاء، بیمارستان خاتم الانبیاء، تهران، ایران
^۲گروه کودکان، دانشکده پزشکی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران

اطلاعات مقاله:

پذیرش: ۱۵ اردیبهشت ۱۴۰۰

اصلاحیه: ۶ اردیبهشت ۱۴۰۰

دریافت: ۲۶ بهمن ۱۳۹۹

چکیده

مقدمه: بیماری همه‌گیر کووید-۱۹ یک وضعیت اضطراری در سراسر جهان به وجود آورده است که تهدیدی ویرانگر برای شاخص‌های سلامت روان، اقتصاد و روابط اجتماعی می‌باشد. فاصله‌گذاری اجتماعی و قرنطینه آسیب جدی به روابط اجتماعی وارد کرده است. به دنبال قرنطینه عواملی هم چون بیکاری طولانی مدت، از دست دادن مشاغل و کاهش درآمد خانواده در بسیاری از کشورها ایجاد شده است. کاهش روابط اجتماعی و شرایط متغیر اقتصادی می‌تواند منجر به بحران‌هایی جدی در کلان شهرها شود. از این رو، نگاهی به این جنبه‌ها که کمتر مورد توجه قرار گرفته است، لازم به نظر می‌رسد. **مواد و روش‌ها:** در این مطالعه، جنبه‌های اجتماعی-اقتصادی بیماری کووید-۱۹ در شهر تهران بر اساس شاخص‌های کیفی در قالب پرسشنامه از ۲۰۰ هزار شهروند جمع آوری گردید و سپس نتایج داده‌ها آنالیز شد. **یافته‌ها:** نتایج حاصل از این طرح نشان داد که پاسخ افراد بسته به نوع شغل (خصوصی، دولتی، غیررسمی و خوداشتغالی) بسیار متفاوت است. نوع رابطه استخدامی تعیین کننده در پاسخ به پرسش‌هایی از قبیل از دست دادن شغل در دوران کرونا و پس از آن، استانداردهای زندگی و کاهش هزینه‌های کالاهای لوکس می‌باشد. **نتیجه‌گیری:** به‌منظور کاهش مخاطرات اجتماعی، سازمان‌های مردم نهاد و همچنین دولت باید برنامه‌هایی جهت حصول اطمینان از امنیت شغلی، ایجاد تمایل به پس‌انداز، ایجاد صندوق ذخیره، ایجاد فرصت‌های شغلی ساختار یافته برای مردم و توسعه مهارت‌ها را تهیه و اجرا نمایند.

واژه‌های کلیدی:

- ۱- کووید-۱۹
- ۲- فاصله فیزیکی
- ۳- قرنطینه

*نویسنده مسئول: پیرحسین کولیوند

پست الکترونیک: peirhossein@yahoo.com

مقدمه

دیده است. گزارش‌ها نشان می‌دهند که لغو سفارش، ایجاد اختلال در زنجیره تامین کالا و یا خدمت و کاهش تقاضای خریداران منجر به کاهش درآمد به طور کلی شده است که منجر به از دست دادن درآمد صادرات نیز شده است. شیوع کووید-۱۹ باعث کاهش فرصت برای کارآفرینان کوچک و متوسط، ناآرامی در موسسات مالی، بی‌ثباتی در بازار سرمایه، افزایش مداوم کسری تجاری، عدم اطمینان در بین سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی و کاهش رشد تولید ناخالص داخلی منجر به پیامدهای اقتصادی در کشور شده است (۷). تحت این شرایط خاص، مطالعات اپیدمیولوژیک، جمعیت‌شناختی و بالینی بیماری کرونا به طور گسترده مورد توجه قرار گرفته است. اما تاکنون مطالعات کمی در حوزه تأثیر اقتصادی بیماری کرونا انجام شده است. از طرفی با توجه به اینکه پایان این همه‌گیری هنوز نامشخص است. در این شرایط، درک شرایط متغیر اقتصادی ناشی از همه‌گیر بودن و کنار آمدن با شرایط عادی جدید بسیار مهم است. علاوه بر ناامنی در بازار کار، عدم دسترسی به بهداشت اولیه یک چالش مهم برای گروه‌های آسیب پذیر می‌باشد که احتمالاً این چالش‌ها به صورت تصاعدی افزایش می‌دهد. وضعیت اقتصادی موجود ممکن است معیشت گروه فقیرنشین جمعیت را به طور جدی تضعیف کند. علاوه بر سلامت جسمی، این بیماری همه‌گیر سلامت روان مردم را نیز تهدید می‌کند. بنابراین، انتظار می‌رود این مطالعه با تجزیه و تحلیل تأثیرات احتمالی ویروس کرونا بر سلامت روان، اقتصاد و زندگی اجتماعی مردم در تهران به تصمیم‌گیران و مدیران کمک کند. این مطالعه همچنین نظرات پاسخ دهندگان را درباره ناملایمات ناشی از بیماری کرونا در زمینه شغلی یا فعالیت‌های درآمدزا، زندگی علمی و زندگی اجتماعی بررسی می‌کند. این مطالعه همچنین اقدامات سیاستی را برای مقاومت در برابر دوره بحران و بازبانی مجدد حرکت در اقتصاد را پیشنهاد می‌دهد.

مواد و روش‌ها

مطالعات بر اساس اطلاعات اولیه جمع‌آوری شده از ساکنان شهر تهران (پایتخت ایران) می‌باشد. این نظر سنجی شامل اطلاعات اجتماعی-اقتصادی ۲۰۰ هزار شهروند تهرانی می‌باشد. داده‌ها از طریق انجام یک بررسی مقطعی اولیه از طریق یک بستر آنلاین جمع‌آوری گردید. یک نظر سنجی آنلاین از خرداد تا مرداد ماه سال ۱۳۹۹ با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای از طریق رسانه‌های اجتماعی (واتساپ، ایمو و ...) و ایمیل انجام شد. پاسخ دهندگان در مورد هدف از نظر سنجی برای گرفتن رضایت خود مطلع و آگاه

امروزه طبق مطالعات انجام شده توسط سازمان‌های بین‌المللی و مراکز تحقیقاتی، پاندمی کرونا فقط یک تهدید بهداشتی محسوب نمی‌شود بلکه می‌تواند یک تهدید اجتماعی-اقتصادی به شمار آید (۱). تغییر سبک زندگی مردم و همچنین تحت تأثیر قرار گرفتن روابط اقتصادی گواهی بر این ادعا می‌باشد. در مرحله اولیه این پاندمی، وحشت در جامعه افزایش یافت. میلیاردها نفر در سراسر جهان برای به حداقل رساندن انتقال ویروس از قرنطینه و فاصله‌گذاری اجتماعی استفاده کردند (۲). برخی از اقدامات اتخاذ شده توسط کشورهای مختلف جهان برای کنترل شیوع ویروس کرونا شامل تعطیلی موسسات آموزشی و قرنطینه جزئی یا کامل شهرها بود (۳). در زمان شیوع بیماری حضور در خانه بخصوص برای مشاغل غیر ضروری توصیه شد. تمامی محدودیت‌ها به طور معنی‌داری تأثیر منفی در فعالیت‌های اقتصادی کشورهای آسیب دیده داشتند. تا کنون بیش از ۲۱۸ کشور تحت تأثیر این همه‌گیری جهانی قرار گرفته‌اند (۴). استراتژی‌های پیشگیری از انتقال بیماری به طور کلی شامل حفظ بهداشت شخصی می‌باشد. در ابتدای مشاهده موارد مثبت بیماری در کشور ایران، پروازهای بین‌المللی کاهش یافت و حتی برخی از پروازها تعطیل شد و موسسات آموزشی نیز تعطیل شدند. از طرفی اکثر اجتماعات عمومی ممنوع گردید. با افزایش موارد ابتلا و بستری‌ها، دولت برنامه‌های قرنطینه، ممنوعیت سفر، تعلیق حمل و نقل و تعطیلی همه سازمان‌های غیر ضروری را در دستور کار خود قرار داد. تمامی فعالیت‌ها با ضعف شدن اقتصاد مردم همراه بود. بر اساس داده‌های اقتصادی، پیش‌بینی می‌شود بیماری کووید-۱۹ میلیاردها دلار به اقتصاد کشورها ضرر زده و به دنبال آن کاهش حدود ۰/۲ درصد تا ۰/۴ درصد تولید داخلی کشورها را به دنبال داشته است (۵، ۶). اما در مورد تأثیر این بیماری بر اقتصاد ایران باید به این نکته توجه نمود که ایران کشوری با درآمد متوسط و جمعیت عمده‌ای از افراد در بخش غیررسمی شاغل هستند. قرنطینه و ضرر اقتصادی منجر به آشفتگی ذهنی در بین تمام طبقات مردم می‌شود. خطر مرگ ناشی از عفونت ویروسی فشار روانی غیر قابل تحملی را بر مردم در سراسر جهان به همراه داشته است. کاهش تعاملات اجتماعی از طریق سیاست‌های اعمال شده برای تعیین فاصله‌گذاری اجتماعی و بیکاری طولانی مدت در بخش غیررسمی و همچنین ترس از دست دادن شغل، کاهش درآمد و خانه نشینی بدون شک بر سلامت روان افراد تأثیر منفی می‌گذارد. مانند بقیه کشورهای جهان، اقتصاد ایران به دلیل این بیماری همه‌گیر ضربه جدی

دهندگان خانم‌های سرپرست خانواده هستند. جدول ۱ نشان می‌دهد که ۲۷ درصد از پاسخ‌دهندگان در مشاغل رسمی، عمدتاً در مشاغل دولتی مشغول به کار هستند. ۳۹ درصد از پاسخ‌دهندگان در بخش خصوصی، از جمله بانک‌های خصوصی، موسسات آموزشی خصوصی و سایر سازمان‌های دیگر شاغل هستند. ۱۴ درصد از پاسخ‌دهندگان در بخش‌های غیررسمی مشغول به کار هستند. آن‌ها عمدتاً فروشندگان خیابانی، دستفروشان و بازرگانان کوچک هستند. ۲۰ درصد باقیمانده پاسخ‌دهندگان تاجر هستند. بنابراین، این مطالعه داده‌های افرادی را که برای تأمین زندگی خود درگیر فعالیت‌های مختلف هستند، پوشش می‌دهد. نسبت وابستگی در ایران زیاد است. یعنی تعدادی از اعضای خانواده به درآمد یک نان‌آور تنها اعتماد می‌کنند. طبق این مطالعه، ۴۵ درصد از پاسخ‌دهندگان تنها یک عضو درآمدزا دارند. ۴۲/۵ درصد خانواده‌های پاسخ‌دهندگان ۲ عضو درآمدزا دارند. مشخص شده است که ۹/۵ درصد از خانواده پاسخ‌دهندگان ۳ درصد از پاسخ‌دهندگان بیش از ۳ عضو درآمدزا دارند.

تأثیر اقدامات انجام شده بر رفتار مردم

شدند. در مصاحبه با پاسخ‌دهندگان از یک پرسشنامه ساختار یافته متشکل از سوالات عددی و برخی سوالات غیر عددی استفاده شد. قبل از جمع‌آوری اطلاعات، پرسشنامه به طور مناسب پیش‌آزمون شده بود. تجزیه و تحلیل آماری جامع برای دستیابی به هدف مطالعه انجام شده است. پاسخ‌های کیفی پاسخ‌دهندگان توسط آمار توصیفی ارائه شده است.

یافته‌ها

اطلاعات دموگرافیک

جدول ۱ نشان می‌دهد که ۶۴/۵ درصد از پاسخ‌دهندگان تحت این مطالعه در گروه سنی ۲۰-۳۰ سال هستند. ۱۴ درصد از پاسخ‌دهندگان در گروه سنی ۳۱-۴۰ سال قرار دارند. سایر گروه‌های سنی فقط از تعداد کمی از پاسخ‌دهندگان (کمتر از ۱۰ درصد) تشکیل شده‌اند. بنابراین، می‌توان تفسیر کرد که اکثر پاسخ‌دهندگان تحت این مطالعه جوان هستند. جدول ۱ نشان می‌دهد که ۵۷ درصد پاسخ‌دهندگان مرد و ۴۳ درصد زن هستند. بنابراین، این مطالعه اطلاعات پاسخ‌دهندگان را از هر دو جنس جمع‌آوری کرده است. به علاوه، ۵۲ درصد پاسخ‌دهندگان متأهل، ۴۶/۵ درصد مجرد و ۱/۵ درصد پاسخ

جدول ۱- توزیع جمعیتی پاسخ‌دهندگان

شاخص‌ها	درصد	گروه
سن	۸/۵	کمتر یا مساوی ۲۰
	۴۶/۵	۲۱-۳۰
	۱۴	۳۱-۴۰
	۷	۴۱-۵۰
	۶	بالای ۵۰
جنسیت	۵۷	مرد
	۴۳	زن
وضعیت تاهل	۵۲	متاهل
	۴۶/۵	مجرد
نوع رابطه شغلی	۱/۵	غیره
	۲۷	بخش دولتی
	۳۹	بخش خصوصی
	۱۴	بخش غیررسمی
	۲۰	بخش تجاری
تعداد اعضای درآمدزا در خانواده	۴۵	۱
	۴۲/۵	۲
	۹/۵	۳
	۳	بیشتر از ۳

نیاز فوری خارج نمی‌شوند. بنابراین، در حال حاضر احساس خویشتنداری در بین افراد مورد مطالعه ایجاد شده است. در صورت مسافرت با حمل و نقل عمومی، خطر آلودگی به کووید-۱۹ افزایش می‌یابد. مشخص شده است که بیش از ۷۰ درصد از پاسخ دهندگان سعی می‌کنند همیشه یا بیشتر اوقات از حمل و نقل عمومی خودداری کنند. با استفاده از فناوری، مردم می‌توانند از طریق تلویزیون، روزنامه و رسانه‌های اجتماعی اخبار مربوط به همه‌گیری را دنبال کنند. بیش از ۵۰ درصد از پاسخ دهندگان جزئیات روزانه را در مورد گسترش بیماری همیشه یا بیشتر اوقات بررسی می‌کنند. گسترش آموزش مراقبت‌های بهداشتی، آگاهی عمومی و اتخاذ مناسب اقدامات پیشگیرانه می‌تواند نقشی حیاتی در مبارزه با بیماری همه‌گیر کرونا داشته باشد.

تأثیرات منفی کرونا بر مشاغل و رفاه

شیوع کرونا ضربه سختی به اقتصاد جهانی وارد کرده است. این پاندمی عواقبی فراتر از شیوع بیماری و تلاش برای قرنطینه شدن آن دارد. افراد شاغل در بخش غیررسمی بیشترین آسیب را دیدند. علاوه بر این، کسانی که شغل رسمی و ساختاری دارند نیز با کاهش حقوق و با افزایش دیگر مخارج روبرو هستند. سازمان بین‌المللی کار (ILO) اطلاع داد که درآمد حاصل در ۹ ماه اول سال ۲۰۲۰ از کار در سراسر جهان ۱۰/۷ درصد یا ۳/۵ تریلیون دلار در میان شیوع ویروس کرونا کاهش یافته است (رویترز، بازیابی شده در ۲۳ سپتامبر ۲۰۲۰).

داده‌های جمع‌آوری شده از پاسخ دهندگان مشاغل در بخش‌های مختلف (بخش خصوصی - ۱۰۴۰۰۰ نفر، بخش دولتی - ۵۳۰۰۰ نفر، بخش غیررسمی - ۱۸۰۰۰ نفر و خود اشتغالی - ۲۵۰۰۰ نفر) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و در جدول ۳ ارائه شده است.

طبق جدول ۳، ۶۷/۵ درصد از پاسخ دهندگان معتقد بودند که کووید-۱۹ تأثیر نامطلوبی بر درآمد فعلی دارد. علاوه بر این، ۵۰/۵ درصد از پاسخ دهندگان عقیده داشتند که همه‌گیری عامل از دست دادن شغل گسترده در میان مردم است. علاوه بر این ۶۵ درصد از پاسخ دهندگان معتقد بودند که این همه‌گیری باعث از دست دادن سرمایه‌گذاری تجاری می‌شود. بخش قابل توجهی از فعالیتهای اقتصادی و تجاری برای زنده ماندن به حالت آنلاین تغییر مکان داده‌اند. از شرکت‌های بزرگ گرفته تا کارآفرینان کوچک، همه با خرابی وضعیت موجود روبرو شده‌اند. بیماری کووید-۱۹ به دلیل تخریب کلی سیستم، باعث ایجاد عواقب جدی در فرصت‌های درآمد جوامع جهانی شده است. عدم تطابق تقاضا و عرضه در بازار کار و نیاز به تقاضای

یکی از اقدامات انجام شده برای کاهش بار بیماری تعطیلی مراکز و سازمان‌ها می‌باشد. با این حال، با توجه به جمعیت زیاد قشر آسیب‌پذیر، قرنطینه کردن یک ایده عملی نیست. از اقدامات پیشگیرانه برای بیماری کووید-۱۹ می‌توان به قرنطینه سخت، ردیابی تهاجمی موارد و تماس‌ها، غربالگری، گسترش فوری آزمایشگاه‌ها و تأمین کافی کیت‌های آزمایش مورد نیاز است تأکید نمود. داده‌های جمع‌آوری شده از پاسخ دهندگان در مورد اقدامات پیشگیرانه اتخاذ شده توسط آن‌ها در شرایط فعلی کرونا مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و در جدول ۲ ارائه شده است. مشخص شد که ۴۴/۱ درصد از پاسخ دهندگان بدون توجه به وجود یا عدم وجود علائم همیشه ماسک می‌زنند. ۳۵/۳ درصد بیشتر اوقات ماسک می‌زنند در حالی که ۴/۹ درصد گزارش کردند که هرگز ماسک نمی‌زنند. علاوه بر این، فقط ۸/۸ درصد از پاسخ دهندگان بدون توجه به وجود یا عدم وجود علائم، همیشه دستکش می‌پوشند و ۱۰/۸ درصد بیشتر اوقات دستکش می‌پوشند و ۳۸/۲ درصد هرگز دستکش نمی‌پوشند. مشخص شد که ۶۳/۴ درصد از پاسخ دهندگان پس از لمس اشیا، شستن و یا ضدعفونی دست‌ها را انجام می‌دهند. در حالی که ۲۶/۷ درصد بیشتر اوقات و ۱ درصد آن‌ها هرگز این کار را نمی‌کنند. علاوه بر این، ۶۸/۳ درصد از پاسخ دهندگان همیشه هنگام سرفه و عطسه دهان خود را می‌پوشانند، ۱۸/۸ درصد بیشتر اوقات این کار را انجام می‌دهند و ۳ درصد گزارش دادند که هرگز این کار را نمی‌کنند. این مطالعه نشان می‌دهد که حدود ۷۰ درصد از پاسخ دهندگان بلافاصله پس از سرفه، عطسه یا مالش بینی خود، دست خود را می‌شستند، اما ۳ درصد هرگز آن را تمرین نمی‌کنند. علاوه بر این، ۴۶/۵ درصد از پاسخ دهندگان از به اشتراک گذاشتن ظروف (به‌عنوان مثال بشقاب، لیوان، قاشق و غیره) در طول وعده‌های غذایی اجتناب می‌کنند. ۱۷/۲ درصد اکثر اوقات از این کار اجتناب می‌کنند. ۱۳/۱ درصد هر از گاهی اجتناب می‌کنند و ۱۳/۱ درصد هرگز از به اشتراک گذاشتن ظروف اجتناب نمی‌کنند. یافته‌های این مطالعه نشان داد که ۳۰ درصد و ۴۵ درصد پاسخ دهندگان به ترتیب از هرگونه اجتماع عمومی همیشه و بیشتر اوقات اجتناب می‌کنند. بیش از ۷۰ درصد پاسخ دهندگان همیشه یا بیشتر اوقات بلافاصله پس از بازگشت به خانه از خارج دوش می‌گیرند. یافته‌های این تحقیق نشان داد که ۴۶/۵ درصد از پاسخ دهندگان کالاها را پس از بردن کالاها خارج از خانه ضدعفونی می‌کنند، ۲۵/۳ درصد اکثر اوقات ضدعفونی می‌کنند و ۱۱/۱ درصد هرگز کالاها خارج شده را ضدعفونی نمی‌کنند. علاوه بر این، ۴۹ درصد از پاسخ دهندگان همیشه بدون

جدول ۲- اقدامات پیشگیرانه اتخاذ شده توسط جمعیت مطالعاتی در وضعیت فعلی کووید-۱۹

ردیف	اقدامات احتیاطی	پاسخ	درصد
۱	استفاده از ماسک صرف نظر از وجود یا عدم وجود علائم	همیشه	۴۴/۱
		بیشتر اوقات	۳۵/۳
		گاهی اوقات	۱۱/۸
		گاه و بیگاه	۳/۹
		هیچوقت	۴/۹
۲	پوشیدن دستکش بدون توجه به وجود یا عدم وجود علائم	همیشه	۸/۸
		بیشتر اوقات	۱۰/۸
		گاهی اوقات	۲۱/۶
		گاه و بیگاه	۲۰/۶
		هیچوقت	۳۸/۲
۳	شستن دستها پس از لمس اشیایی که از محیط بیرون به محل کار یا منزل آورده‌اید با صابون یا استفاده از ضدعفونی کننده	همیشه	۶۳/۴
		بیشتر اوقات	۲۶/۷
		گاهی اوقات	۷/۹
		گاه و بیگاه	۱
		هیچوقت	۱
۴	پوشاندن دهان هنگام سرفه و عطسه	همیشه	۶۸/۳
		بیشتر اوقات	۱۸/۸
		گاهی اوقات	۷/۹
		گاه و بیگاه	۲
		هیچوقت	۳
۵	شستن دستها بلافاصله بعد از سرفه، عطسه یا مالش بینی	همیشه	۶۹
		بیشتر اوقات	۱۹
		گاهی اوقات	۷
		گاه و بیگاه	۲
		هیچوقت	۳
۶	خودداری در وعده‌های غذایی از به اشتراک گذاشتن ظروف (به‌عنوان مثال بشقاب، لیوان، قاشق و...)	همیشه	۴۶/۵
		بیشتر اوقات	۱۷/۲
		گاهی اوقات	۱۰/۱
		گاه و بیگاه	۱۳/۱
		هیچوقت	۱۳/۱۱
۷	خودداری از هر نوع اجتماع عمومی	همیشه	۳۰
		بیشتر اوقات	۴۵
		گاهی اوقات	۱۸
		گاه و بیگاه	۴
		هیچوقت	۳
۸	دوش گرفتن بلافاصله پس از بازگشت از محیط بیرون از منزل به خانه	همیشه	۵۳
		بیشتر اوقات	۲۰
		گاهی اوقات	۱۴
		گاه و بیگاه	۹
		هیچوقت	۴

شماره ۱۰۵

۴۶/۵	همیشه	ضد عفونی کردن کالاها پس از بردن به خانه	۹
۲۵/۳	بیشتر اوقات		
۱۳/۱	گاهی اوقات		
۴	گاه و بیگاه		
۱۱/۱	هیچوقت		
۴۹	همیشه	بیرون رفتن بدون نیاز فوری	۱۰
۳۳	بیشتر اوقات		
۱۱	گاهی اوقات		
۱	گاه و بیگاه		
۶	هیچوقت		
۳۹	همیشه	خودداری از استفاده حمل و نقل عمومی	۱۱
۳۳	بیشتر اوقات		
۱۱	گاهی اوقات		
۹	گاه و بیگاه		
۸	هیچوقت		
۲۸	همیشه	بررسی جزئیات روزانه در مورد گسترش Covid-19	۱۲
۲۶	بیشتر اوقات		
۲۵	گاهی اوقات		
۱۵	گاه و بیگاه		
۶	هیچوقت		

شفاخته

جدول ۳- تأثیرات منفی ناشی از کرونا

وضعیت شغلی								ویژگی‌ها
ضریب کا	درصد	جمع	خویش فرما	بخش غیررسمی	عمومی	خصوصی	عقیده	
۱۷/۳۰۰	۶۷/۵	۱۳۵	۲۵	۱۴	۲۹	۶۷	بله	تأثیر منفی بر درآمد
-/۰۰۱	۳۲/۵	۶۵	۰۰	۰۴	۲۴	۳۷	خیر	
	۱۰۰	۲۰۰	۲۵	۱۸	۵۳	۱۰۴	جمع	
۶/۹۹۸	۵۰/۵	۱۰۱	۱۰	۱۷	۰۰	۷۴	بله	تأثیر در از دست دادن شغل
-/۰۷۲	۴۹/۵	۹۹	۱۵	۱	۵۳	۳۰	خیر	
	۱۰۰	۲۰۰	۲۵	۱۸	۵۳	۱۰۴	جمع	
۱۵/۲۴۰	۶۵	۱۳۰	۲۳	۱۴	۲۶	۶۷	بله	تأثیر بر ضرر در تجارت
-/۰۰۲	۳۵	۷۰	۲	۰۰	۲۷	۳۷	خیر	
	۱۰۰	۲۰۰	۲۵	۱۸	۵۳	۱۰۴	جمع	
۱۵/۲۴۰	۶۸/۵	۱۳۷	۲۳	۱۴	۳۲	۶۸	بله	خطر از دست دادن شغل در آینده
-/۰۰۲	۳۱/۵	۶۳	۰۲	۰۴	۲۱	۳۶	خیر	
	۱۰۰	۲۰۰	۲۵	۱۸	۵۳	۱۰۴	جمع	
۵/۲۱۸	۶۷	۱۳۴	۱۹	۱۵	۳۷	۶۳	بله	کاهش در هزینه‌ها
-/۱۵۷	۳۳	۶۶	۰۶	۰۳	۱۶	۴۱	خیر	
	۱۰۰	۲۰۰	۲۵	۱۸	۵۳	۱۰۴	جمع	
۲۲/۲۷۶	۶۷	۱۳۴	۲۳	۱۶	۳۹	۵۴	بله	تأثیر سو بر سطح زندگی
-/۰۰۰	۳۳	۶۶	۰۲	۰۲	۱۴	۵۰	خیر	
	۱۰۰	۲۰۰	۲۵	۱۸	۵۳	۱۰۴	جمع	
۱۰/۷۰۷۸	۷۵/۵	۱۵۱	۲۵	۱۵	۳۸	۷۳	بله	کاهش هزینه‌های کالاهای لوکس
-/۰۱۳	۲۴/۵	۴۹	۰۰	۰۳	۱۵	۳۱	خیر	
	۱۰۰	۲۰۰	۲۵	۱۸	۵۳	۱۰۴	جمع	

شفاخته

آشنایان بیش از ۵۰ درصد از پاسخ دهندگان مبتلا به کووید-۱۹ بودند و با مشکلات بهداشتی مورد حمله ویروس کرونا مواجه شدند. این قطعاً تأثیر نامطلوبی بر خانواده، دوستان و همکاران بیمار مثبت کووید-۱۹ دارد. این بیماری بسیار مسری است، افراد مبتلا و همکاران آن‌ها باید خود را قرنطینه کنند. این بیماری تأثیر روانی استرس، اضطراب و وحشت شدید را در میان مبتلایان و نزدیکان آن‌ها ایجاد می‌کند.

نگرانی از تاخیرهای تحصیلی

این مطالعه نشان داد که ۸۳/۵ درصد از پاسخ دهندگان نگران تاخیرهای تحصیلی ناشی از قرنطینه شدن، تعطیلی موسسات آموزشی و گسترش ویروس کرونا را دارند. این امر ممکن است به دلیل وقفه طولانی در مطالعات و فعالیت‌های دانشگاهی، از مهارت، کارایی و بهره‌وری آن‌ها بکاهد. با این حال، چون همه‌گیری هنوز پایان نیافته و برای مدت طولانی ادامه دارد، بیشتر موسسات آموزشی به حالت آموزش آنلاین نقل مکان کرده‌اند.

نگرانی از بیکار بودن

این مطالعه نشان داد که بخش عمده، یعنی ۶۲ درصد از پاسخ دهندگان به دلیل همه‌گیری جهانی نگران بیکاری هستند. این نه تنها درآمد و هزینه آن‌ها را کاهش می‌دهد بلکه آن‌ها را به یک شکست ذهنی سوق می‌دهد.

نگرانی از دست دادن ثبات بلند مدت در تجارت

شرکت‌های بین‌المللی، شرکت‌های بزرگ، کارآفرینان کوچک و متوسط و انواع مشاغل به دلیل شیوع همه‌گیری ضرر دیده‌اند. داده‌ها نشان می‌دهد که ۶۹ درصد از پاسخ دهندگان نگران از دست دادن ثبات طولانی مدت در تجارت هستند. این خسارت مالی مطمئناً بر سلامت روان آن‌ها تأثیر منفی خواهد گذاشت.

نگرانی از خطر سلامتی سالمندان در خانواده

داده‌ها نشان می‌دهد که ۸۶/۵ درصد از پاسخ دهندگان نگران خطر سلامتی سالمندان در خانواده هستند. افراد مسن و کسانی که از قبل دارای مشکل یا بیماری هستند مانند بیماری‌های قلبی عروقی، بیماری مزمن تنفسی یا دیابت، در صورت آلوده شدن به ویروس در معرض خطر بیشتری برای ابتلا به بیماری خطرناک هستند. علاوه بر این، معاینات معمول و معالجه سایر بیماری‌ها به دلیل همه‌گیری، افزایش خطرهای سلامتی و ایجاد آشفتگی روحی در بین بیماران و خانواده‌های آن‌ها، مختل می‌شود.

مصرف کنندگان برای کالاها و خدمات می‌تواند منجر به افزایش نرخ بیکاری، اخراج کارکنان و اخراج موقت در آینده نزدیک شود. در این مطالعه، ۶۸/۵ درصد از پاسخ دهندگان این تصور را داشتند که عدم اطمینان در مورد درآمدزایی در آینده وجود دارد. انقباض اشتغال در بسیاری از کشورها از جمله ایران در سطح وسیعی آغاز شده است. در نتیجه، مردم ملزم به صرفه‌جویی در هزینه‌های خود هستند. بر اساس این مطالعه، ۶۷ درصد از پاسخ دهندگان معتقد بودند که در میان همه‌گیری کاهش هزینه وجود داشته است. بیکاری گسترده، سقوط تولید و کاهش درآمد سرانه احتمالاً سطح استاندارد زندگی بخش عمده‌ای از جامعه جهانی را تحت تأثیر کووید-۱۹ قرار داده است. این مطالعه نشان داد که ۶۷ درصد از پاسخ دهندگان تصور می‌کنند که به دلیل شیوع کووید-۱۹، سطح زندگی آن‌ها بدتر شده است. این همه‌گیری باعث کمبود عرضه کالاها و اساسی شده که به احتمال زیاد منجر به تورم در آینده نزدیک می‌شود. در نتیجه، مصرف کنندگان تمایل بیشتری به پس‌انداز و تمایل کمتری به مصرف نشان می‌دهند. علاوه بر این، با توجه به مسائل بهداشتی، مردم علاقه چندانی به خرید کالاها و غیر ضروری ندارند. این مطالعه گزارش داد که ۷۵/۵ درصد از پاسخ دهندگان معتقد بودند که در میان همه‌گیر شدن، هزینه‌های کالاها و لوکس کاهش یافته است. از نظر آماری، مشاهده شده است که تفاوت قابل توجهی در درک پاسخ دهندگان شاغل در بخش‌های مختلف در مورد تأثیر سو بر درآمد، تأثیر بر از دست دادن شغل، تأثیر بر از دست دادن در تجارت و خطر از دست دادن شغل در آینده وجود دارد.

تأثیر کووید-۱۹ بر سلامت روان

در ادامه این مطالعه برخی عوامل اقتصادی و اجتماعی که بر سلامت روان پاسخ دهندگان اثر دارد، ارائه خواهد شد.

درآمد خانواده ثابت

داده‌ها نشان می‌دهد که ۶۵/۵ درصد از پاسخ دهندگان دارای درآمد خانوادگی ثابت هستند، در حالی که درآمد خانواده ۳۴/۵ درصد از پاسخ دهندگان به دلیل مشکلات ناشی از کووید-۱۹ ناپایدار است. درآمد خانواده ناپایدار فشار زیادی بر سلامت روان خانواده‌های آسیب دیده وارد می‌کند.

مواجهه یا ابتلا به کووید-۱۹

داده‌ها جمع‌آوری شده نشان می‌دهد که نزدیکان یا

نگرانی از آموزش و آینده کودکان

شواهد نشان می‌دهد که هر زمان کودکان از مدرسه خارج می‌شوند، از نظر جسمی فعالیت کمتری دارند، مدت زمان استفاده طولانی مدت از صفحه نمایش، برنامه نامنظم خواب و رژیم‌های غذایی نامناسب منجر به اضافه وزن و عدم عملکرد قلبی تنفسی می‌شود. علاوه بر این، عوامل استرس زای همه‌گیر مانند رعب و وحشت در مورد عفونت، نارضایتی و بی‌حوصلگی، کمبود فضای شخصی در خانه و خسارت مالی خانواده ممکن است تأثیرات آزار دهنده‌تر و پایدارتری بر سلامت روان کودکان داشته باشد.

طبق گزارشی از هر پنج کودک (۲۰ درصد) در چین یک نفر از افسردگی یا اضطراب یا بیماری کووید و قرنطینه رنج می‌برد. این امر والدین را در مورد تحصیلات، بهداشت روانی و آینده سالم فرزندانیشان تحت فشارهای عظیم قرار می‌دهد. داده‌های جمع‌آوری شده در این مطالعه نشان داد که ۶۹/۵ درصد از پاسخ دهندگان نگران تحصیلات و آینده فرزندان خود هستند.

استیگمای کووید-۱۹ و قرنطینه

جدول ۴ - درک در مورد قرنطینه، تست کرونا و واکسن

خبر	بله	برداشت‌ها
۲۹/۶	۷۰/۴	تعطیلی تنها راه حل برای جلوگیری از شیوع Covid-19 است.
۱۵/۵	۸۴/۵	قرنطینه به علت Covid-19 ممکن است منجر به مشکلات اجتماعی مانند جرم و فساد شود.
۹	۹۱	قرنطینه مستمر تأثیر نامطلوبی بر سلامت روان مردم خواهد داشت.
۷۸/۹	۲۱/۱	اقداماتی که دولت برای کنترل انتشار انجام داده رضایت بخش است.
۶۴/۹	۳۵/۱	اگر علائم بالینی ابتلاء به Covid-19 را داشتید، آیا از تست و آزمایش Covid-19 می‌ترسید.
۱۱/۲	۸۸/۸	آیا شما امیدوار هستید که در آینده نزدیک واکسنی برای مبارزه با Covid-19 توسط دانشمندان داخلی تولید و مورد استفاده قرار گیرد.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از این مطالعه نشان داد که بیماری کووید-۱۹ به طور معنی‌داری اثرات مخرب بر شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی و سلامت روان دارد. بنابراین، پیشنهاد می‌گردد که دولت و سازمان‌های مردم‌نهاد برنامه‌هایی را جهت آموزش مردم و کمک به بهبود مشاغل مردم ارائه دهند. بیماری همه‌گیر جهانی کووید-۱۹ باعث ایجاد اختلال اقتصادی و اجتماعی در سطح جهان شده است. وضعیت فقر در سراسر جهان افزایش یافته است. بالغ بر ۱۰۰ میلیون نفر در فقر شدید قرار دارند. قحطی نسبی در جهان ۲۶۵ میلیون نفر را تحت تأثیر قرار داده است (۸). احتمال قرار گرفتن این افراد فقیر و بی‌خانمان در معرض ویروس بیشتر است (۹). این همه‌گیری جهانی

شیوع همه‌گیر جهانی در حال حاضر تعدادی از کشورها را با عواقب شدید اقتصادی و اجتماعی به دلیل قرنطینه طولانی مدت و ایجاد اختلال در فعالیت‌های منظم، مورد آزار قرار داده است. جدول ۴ نشان می‌دهد که ۷۰/۴ درصد از پاسخ دهندگان معتقدند که قرنطینه کردن تنها راه حل برای جلوگیری از شیوع کووید-۱۹ است. علاوه بر این، ۸۴/۵ درصد از پاسخ دهندگان موافقت کرده‌اند که مشکلات اجتماعی مانند جرم و فساد ممکن است به دلیل این قفل افزایش یابد. ۹۱ درصد از پاسخ دهندگان همچنین معتقدند که قفل مداوم بر سلامت روان افراد تأثیر منفی می‌گذارد. علاوه بر این، فقط ۲۱/۱ درصد از پاسخ دهندگان تصور می‌کنند که اقدامات انجام شده توسط دولت برای کنترل گسترش رضایت بخش است. در این شرایط، بسیاری از افرادی که علائمی را نشان می‌دهند، اغلب از انجام آزمایش کووید ترس دارند. ۳۵/۱ درصد از پاسخ دهندگان ذهنیت ترس را دارند. ترس از خودزنی و اخراج از کار برخی از دلایل این امر است. در میان این استرس و رنج، ۸۸/۸ درصد از پاسخ دهندگان امیدوارند که واکسن مبارزه با کووید-۱۹ در آینده نزدیک در کشور تولید و در اختیار عموم قرار گیرد.

منجر به کمبود گسترده عرضه شده است (۹). گزارشات نشان می‌دهد که کووید-۱۹ بر زندگی روزمره تأثیر گذاشته و اقتصاد جهانی را کند کرده است. اثرات اقتصادی کووید-۱۹ شامل کندی در تولید کالاهای اساسی، ایجاد اختلال در زنجیره تامین محصولات، ضرر در تجارت ملی و بین‌المللی، جریان نقدینگی ضعیف در بازار و کاهش چشمگیر رشد درآمد شده است. به دلیل همه‌گیری، یک شوک تأمین منفی ایجاد شده است. این همه‌گیری بازارهای مالی در سراسر جهان را تحت تأثیر قرار داده است (۱۰). به دلیل ممنوعیت سفر، بسته شدن اماکن عمومی، از جمله جاذبه‌های سفر و توصیه‌های دولت‌ها در مورد سفر جهانگردی یکی از متضررترین بخش‌ها شده است. افزایش تعداد روزهای

قرنطینه، تصمیمات سیاست‌های پولی و محدودیت‌های سفر بین‌المللی به شدت بر فعالیت‌های اقتصادی جهان تأثیرگذار بوده است. قرنطینه و محدودیت‌های سفر، تولید غذا را بسیار تحت تأثیر قرار داده است. در نتیجه، در سراسر جهان قحطی‌های مختلفی پیش بینی شده است. طبق گزارش جهانی ۲۰۲۰ در مورد بحران‌های غذایی (WFP، ۲۰ آوریل ۲۰۲۰)، ۵۵ کشور در معرض خطر قرار دارند در بدترین حالت تعداد بیشماری از افراد در سطح بحران یا بالاتر قرار می‌گیرند و تخمین زده می‌شود که بدون مداخله ۳۰ میلیون نفر ممکن است از گرسنگی بمیرند (۱۱). ناگفته نماند که برخی از صنعت‌ها و شغل‌ها نیز از رونق خوبی برخوردار شدند و حتی تغییر عجیبی در سبک زندگی و اقتصادی مردم بوجود آمده است. عواقب اجتماعی شامل لغو یا به تعویق انداختن رویدادهای ورزشی و اخلاص در برگزاری جشن‌ها و تجمعات مذهبی می‌باشد (۱۲). عواملی هم چون فاصله اجتماعی با همسالان و اعضای خانواده، تعطیلی هتل‌ها، رستوران‌ها و مکان‌های مذهبی، بستن مکان‌هایی برای سرگرمی مانند سالن‌های سینما، باشگاه‌های ورزشی، سالن‌های ورزشی، استخرها و غیره منجر به استرس‌هایی در توده مردم شده است (۱۲). در کشور ما لغو برخی از مناسبت‌های مذهبی همانند زیارت امامان معصوم، حج، نماز جمعه، لیالی قدر، ایام محرم، باعث پیامدهای اجتماعی و سیاسی شده است که به دنبال آن که موجبات دلخوری خیلی از مردم و هموطنان عزیز گردیده است. این همه‌گیری سیستم‌های سیاسی چندین کشور را تحت تأثیر قرار داده و باعث تعلیق فعالیت‌های قانونگذاری و قرنطینه به دلیل ترس از انتشار ویروس شده است. از زمان شروع و شیوع تعصبات شدید، بیگانه‌هراسی و نژادپرستی در سراسر جهان نسبت به نژاد چینی و آسیای شرقی گزارش شده است. به دنبال پیشرفت شیوع به کشورهای جدید، افرادی از ایتالیا (اولین کشوری در اروپا که شیوع جدی بیماری کووید-۱۹ را تجربه کرد) نیز مورد سوطن و بیگانه‌ستیزی قرار گرفتند که این نژادپرستی و بیگانه‌ستیزی توسط دولت‌های خارجی و گروه‌های دیپلماتیک مورد انتقاد قرار گرفته است. بیشتر دولت‌ها در سراسر جهان برای کنترل شیوع کووید-۱۹ به طور موقت مسسات آموزشی را تعطیل کرده‌اند. مدارس، کالج‌ها و دانشگاه‌ها به صورت سراسری یا محلی در ۱۶۱ کشور تعطیل شده‌اند که تقریباً ۹۸/۶ درصد از جمعیت دانشجویی و دانش‌آموزی جهان را تحت تأثیر قرار می‌دهد (۸). در تاریخ ۴ سپتامبر سال ۲۰۲۰، تقریباً یک میلیارد دویست و هفتاد و هفت دانش‌آموز به دلیل تعطیلی مدارس در واکنش به بیماری همه‌گیر تحت

تأثیر قرار گرفته‌اند. طبق نظارت یونیسف، ۴۶ کشور در حال حاضر تعطیلات سراسری را اجرا می‌کنند و ۲۷ کشور تعطیلات محلی را اجرا می‌کنند که در حدود ۷۲/۹ درصد از جمعیت دانشجویی جهان تحت تأثیر قرار گرفته است (گزارش یونیسف، ۲۰۲۰). این تأثیر برای کودکان محروم و خانواده‌های آن‌ها شدیدتر بوده است که باعث قطع یادگیری، سوتغذیه، مشکلات مراقبت از کودکان و در نتیجه هزینه اقتصادی برای خانواده‌هایی که به دلیل تعطیل شدن موسسات آموزشی نمی‌توانند کار کنند، بیشتر شده است (۱۳). همه‌گیری کنونی تأثیر کلانی بر روان کل جمعیت جهان داشت هم چون افزایش بیکاری، جدایی خانواده‌ها و تغییرات مختلف دیگر که به طور کلی در فاکتورهای عمده روانشناختی اضطراب، افسردگی و صدمه به خود را به دنبال داشت. رنج‌ها، قرنطینه شدن و احتمال آلودگی بیماری نیز ممکن است برای سلامت روانی افرادی که از گرسنگی، بیکاری و بی‌خانمانی رنج می‌برند مضر باشد. مردم از اضطراب، استرس و افسردگی شدید رنج می‌برند. علاوه بر این، محدودیت‌های مربوط به بیماری همه‌گیر (به‌عنوان مثال فاصله مکانی، قرنطینه در خانه و غیره) بر پایداری و رفاه اقتصادی تأثیر می‌گذارد و ممکن است باعث ایجاد عوامل روانشناختی مانند غم، نگرانی، ترس، عصبانیت، دلخوری، ناامیدی، احساس گناه درماندگی، تنهایی و عصبی بودن شود. مطالعات نشان می‌دهد که بیشتر پاسخ دهندگان از استرس ذهنی ناشی از بیماری همه‌گیر کووید-۱۹ رنج می‌برند. خشونت خانگی در سراسر جهان افزایش یافته است. موارد خودکشی هر روز گزارش می‌شود. رکود اقتصادی، بیکاری و فقر به شدت با بیماری‌های روانی شدید مانند خودکشی ارتباط دارد. علاوه بر این، استرس خطر حمله قلبی، سکته مغزی و سایر خطرات سلامتی را افزایش می‌دهد (۱۴). ایران نیز هم چون سایر کشورها تحت تهدید قابل توجهی از تهدیدهای اقتصادی و بحران‌های اجتماعی در طی این همه‌گیری قرار دارد. در کشور ایران، تحریم‌های ظالمانه، آگاهی از بهداشت و شبکه امنیت اجتماعی همیشه یک چالش بوده است و بیماری همه‌گیر احتمالاً این چالش‌ها را به صورت تصاعدی افزایش می‌دهد. اقدامات احتیاطی تا زمان تولید انبوه واکسن تنها راه مبارزه با بیماری همه‌گیر است. علاوه بر این، این بیماری همه‌گیر اهمیت ارائه دهندگان خدمات بهداشتی را به ما یاد داده است. دولت ضمن تعیین هزینه‌های مالی مکرر هر سال باید بداند که بخش بهداشت و سلامت بسیار حائز اهمیت است. تضمین امنیت شغلی هم در بخش دولتی و هم در بخش خصوصی، ایجاد تمایل به پس‌انداز در میان مردم عادی

بسته محرک، افزایش برنامه‌های خالص امنیت اجتماعی، کاهش نرخ مالیات (مالیات بر درآمد) - ابتکاراتی است که دولت برای کاهش اثرات همه‌گیر انجام داده است. نتایج حاصل از این مطالعه نشان داد که زندگی شهروندان تهرانی دستخوش تغییراتی پس از همه‌گیری کووید-۱۹ شده است. با این حال می‌توان چنین وضعیتی را برای تمام کشور ترسیم نمود. با توجه به درآمد متوسط کشور و محدودیت‌های زیاد در زمان شیوع ویروس کرونا و همچنین انجام فعالیت‌های اقتصادی با اقدامات پیشگیرانه، کشور ایران مجبور است امکانات آزمایشگاهی و بهداشت خود را گسترش دهد که این اقدام به نحوه مطلوبی صورت گرفته است. اقدامات بداهه و به موقع با هماهنگی مناسب ممکن است به کشور در مبارزه با ویروس کشنده کمک کند. دولت به تنهایی نمی‌تواند وضعیت را کاهش دهد. تلاش مشترک پشتیبانی و همدلی از سوی شهروندان، سازمان‌های مردم نهاد، متخصصان بهداشت عمومی کشور و سرمایه گذاران برای پیمایش این بحران لازم و ضروری است.

ایجاد صندوق ذخیره شرکت برای مبارزه با هر شرایط غیرمنتظره، ایجاد فرصت‌های شغلی ساختاری برای افراد در بخش غیررسمی، توسعه مهارت‌ها باید مورد توجه دولت و سایر سهامداران قرار گیرد. کنار آمدن با استرس ذهنی ناشی از کووید-۱۹ چالش دیگری است. به اشتراک گذاشتن واقعیت‌ها، درک وضعیت واقعی و تطبیق اقدامات پیشگیرانه استرس را کاهش می‌دهد. فعالان اجتماعی، رسانه‌های اجتماعی، رسانه‌های چاپی و الکترونیکی و رهبران مذهبی و سیاسی باید برای انتشار اطلاعات واقعی علمی کووید-۱۹ در میان جمعیت انبوه کشور به‌ویژه جوامع حاشیه‌ای کمک کنند. که در کشورمان این اقدام به نحو قابل قبولی صورت گرفته است. دانش صحیح در مورد بیماری همه‌گیر و رعایت اصول بهداشتی، کلید کنترل شیوع ویروس خواهد بود. تأثیر کووید-۱۹ صدمات شدیدی را به افراد کم درآمد، به‌ویژه کارگران روزمزد، حقوق بگیران، کارگران غیررسمی و بازرگانان خرده فروشی تحمیل کرده است. دولت پیش از این، اقدامات زیادی برای به حداقل رساندن خسارات اقتصادی ناشی از ویروس کرونا انجام داده است. وام با بهره و امتیاز مناسب به صنعت‌گران،

منابع

- Kassegn A, Endris E. Review on socio-economic impacts of 'Triple Threats' of COVID-19, desert locusts, and floods in East Africa: Evidence from Ethiopia. *Cogent Social Sciences*. 2021; 7(1): 1885122.
- Sun C, Zhai Z. The efficacy of social distance and ventilation effectiveness in preventing COVID-19 transmission. *Sustainable cities and society*. 2020;62:102390.
- Ashcroft P, Lehtinen S, Angst DC, Low N, Bonhoeffer S. Quantifying the impact of quarantine duration on COVID-19 transmission. *Elife*. 2021; 10: e63704.
- Cucinotta D, Vanelli M. WHO declares COVID-19 a pandemic. *Acta Bio Medica: Atenei Parmensis*. 2020; 91(1): 157.
- Di Fusco M, Shea KM, Lin J, Nguyen JL, Angulo FJ, Benigno M, et al. Health outcomes and economic burden of hospitalized COVID-19 patients in the United States. *Journal of Medical Economics*. 2021; 24(1): 308-17.
- Jin H, Wang H, Li X, Zheng W, Ye S, Zhang S, et al. Economic burden of COVID-19, China, January-March, 2020: a cost-of-illness study. *Bulletin of the World Health Organization*. 2021; 99(2): 112.
- Darab MG, Keshavarz K, Sadeghi E, Shahmohamadi J, Kavosi Z. The economic burden of coronavirus disease 2019 (COVID-19): evidence from Iran. *BMC Health Services Research*. 2021; 21(1): 1-7.
- Van Lancker W, Parolin Z. COVID-19, school closures, and child poverty: a social crisis in the making. *The Lancet Public Health*. 2020; 5(5): e243-e4.
- Patel J, Nielsen F, Badiani A, Assi S, Unadkat V, Patel B, et al. Poverty, inequality and COVID-19: the forgotten vulnerable. *Public health*. 2020; 183: 110.
- Zhang Y, Diao X, Chen KZ, Robinson S, Fan S. Impact of COVID-19 on China's macroeconomy and agri-food system-an economy-wide multiplier model analysis. *China Agricultural Economic Review*. 2020.
- Devi S. Travel restrictions hampering COVID-19 response. *The Lancet*. 2020; 395(10233): 1331-2.
- Weed M. The role of the interface of sport and tourism in the response to the COVID-19 pandemic. *Taylor & Francis*; 2020.
- Cluver L, Lachman JM, Sherr L, Wessels I, Krug E, Rakotomalala S, et al. Parenting in a time of COVID-19. *Lancet*. 2020; 395(10231).
- Gerard F, Imbert C, Orkin K. Social protection response to the COVID-19 crisis: options for developing countries. *Oxford Review of Economic Policy*. 2020; 36(Supplement_1): S281-S96.